Seminarium projektu: „Partnerstwo samorządów Południowej Wielkopolski na rzecz zwiększenia dostępności i jakości usług publicznych”
pod nazwą: „Budowanie partnerstwa na rzecz edukacji. Edukacja a rozwój lokalny”
Leszno, 16 maja 2014 r.

GOSPODARKA PRZESTRZENNA – JAK JĄ ROZUMIEĆ?

Waldemar Ratajczak

Justyna Weltrowska-Jęch

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Centrum Analiz Przestrzennych i Społeczno-Ekonomicznych (CAPiSE)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2007-2014

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

GOŚCINNA WIELKOPOLSKA

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Plan wystąpienia

- Cel
- Pojęcie przestrzeni oraz ich wytwarzanie
- Gospodarka przestrzenna w świetle prac Löscha
- Współczesna struktura gospodarki przestrzennej
- Baza teoretyczna gospodarki przestrzennej oraz jej odrębność
- Konkluzje

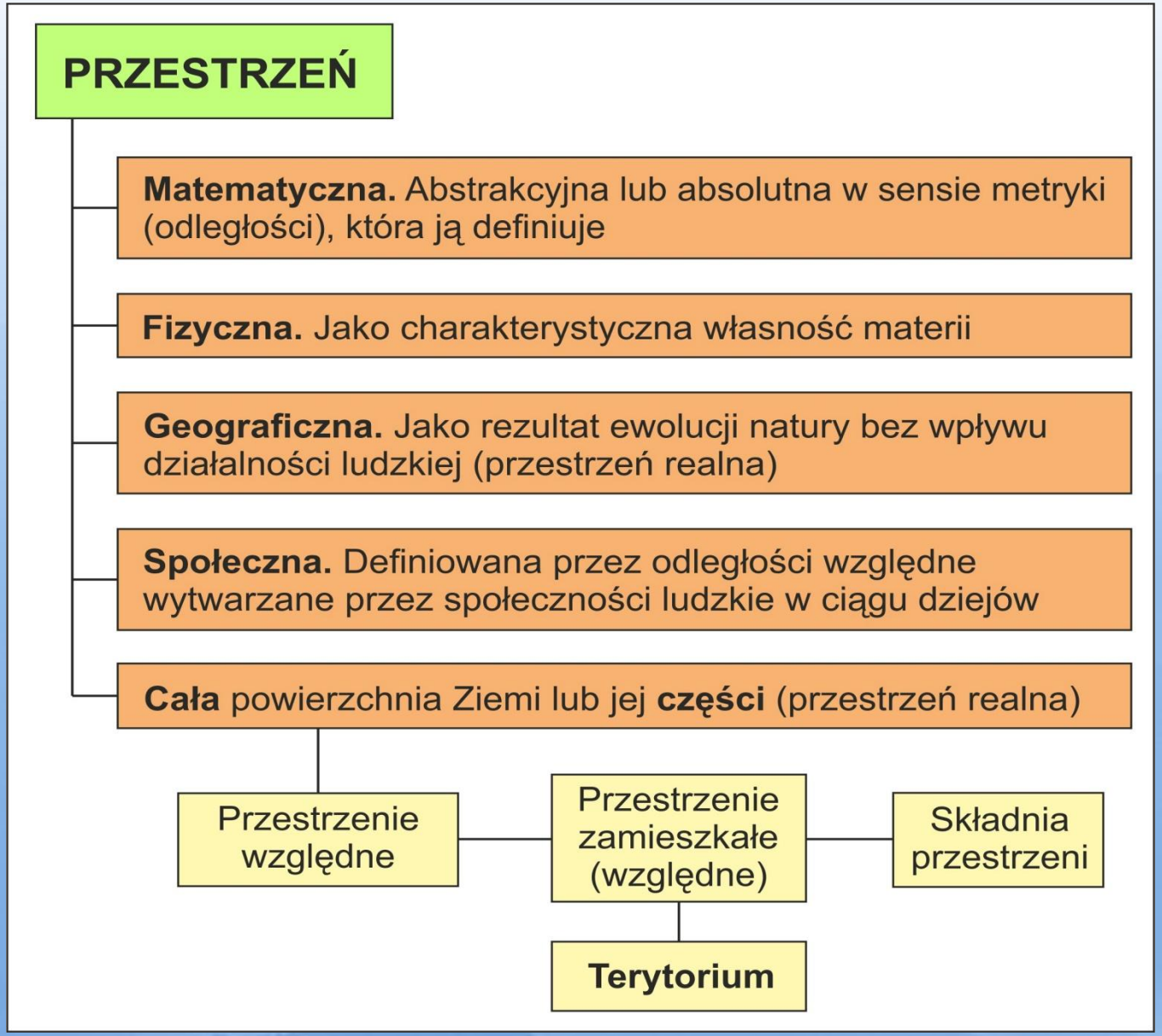

Ryc. 1. Różne koncepcje przestrzeni

Źródło: opracowanie własne

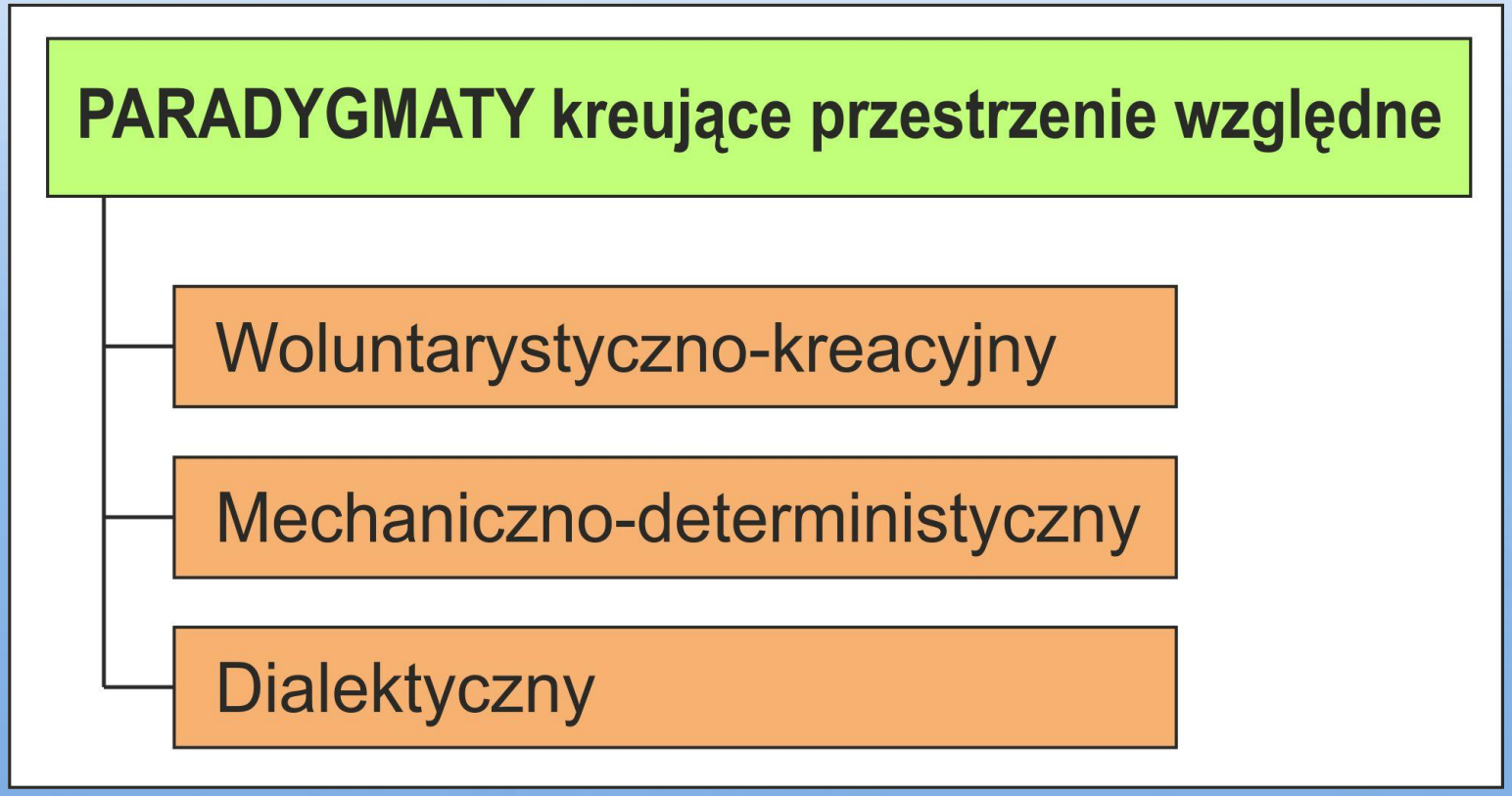

Ryc. 2. Przestrzeń jako produkt społeczny

Source: opracowanie własne na podstawie Lefebvre (1991)

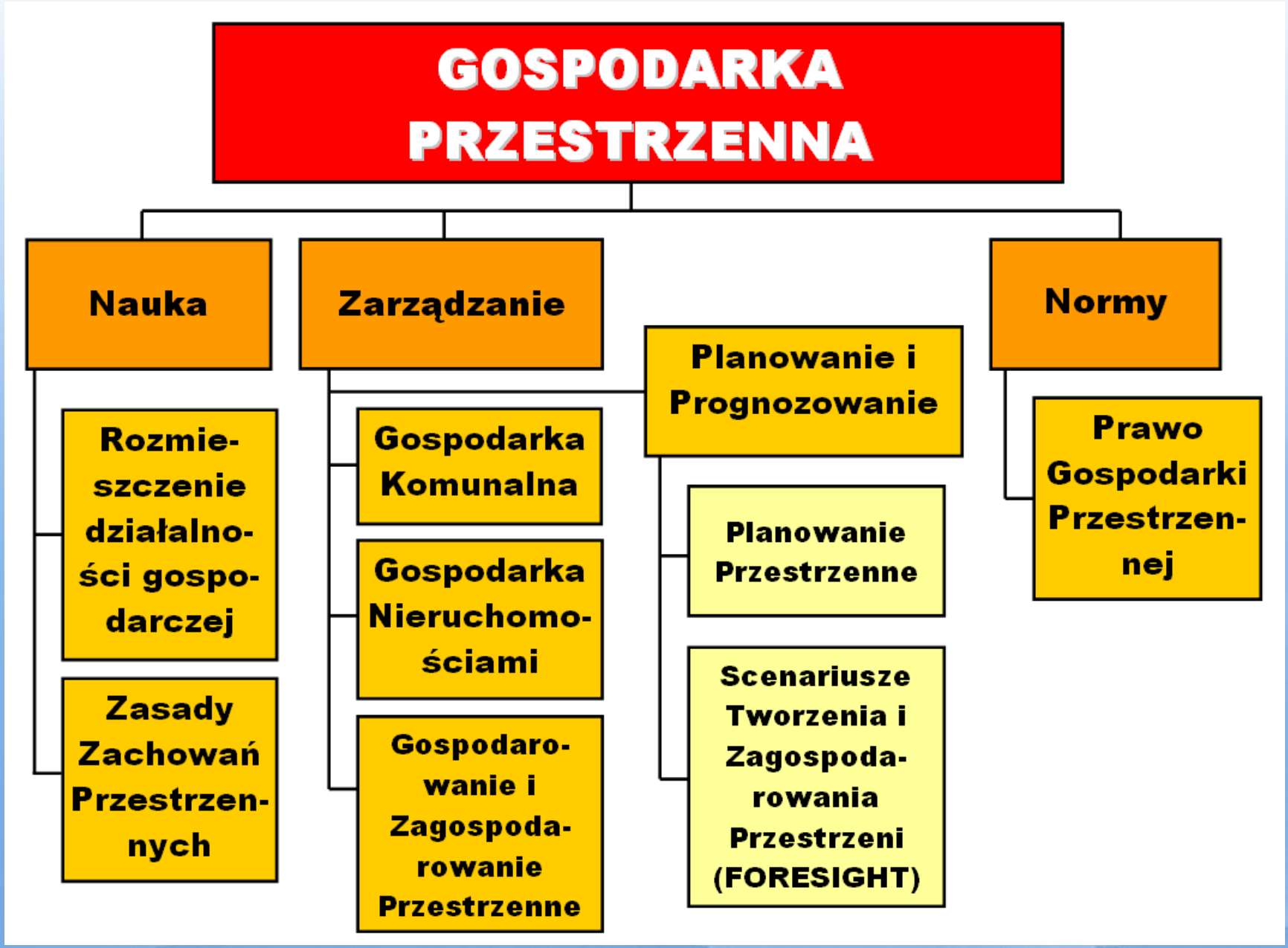

Ryc. 3. Struktura gospodarki przestrzennej

Source: opracowanie własne

Ryc. 4. Wybrane akty prawne dotyczące planowania przestrzennego

Source: opracowanie własne

Ryc. 5. Wybrane akty prawne dotyczące gospodarki komunalnej

Source: opracowanie własne

August Lösch

Die räumliche Ordnung der Wirtschaft

Eine Untersuchung über Standort, Wirtschaftsgebiete und internationalen Handel. Faksimile der 1940 in Jena erschienenen Erstausgabe.

Reihe: Klassiker der Nationalökonomie

VIII, 348 S., Gebunden

Preis: EUR 266,00

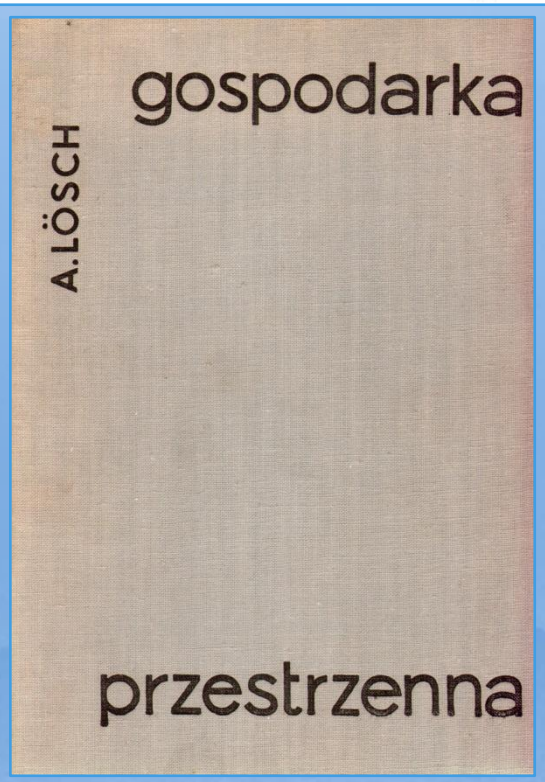

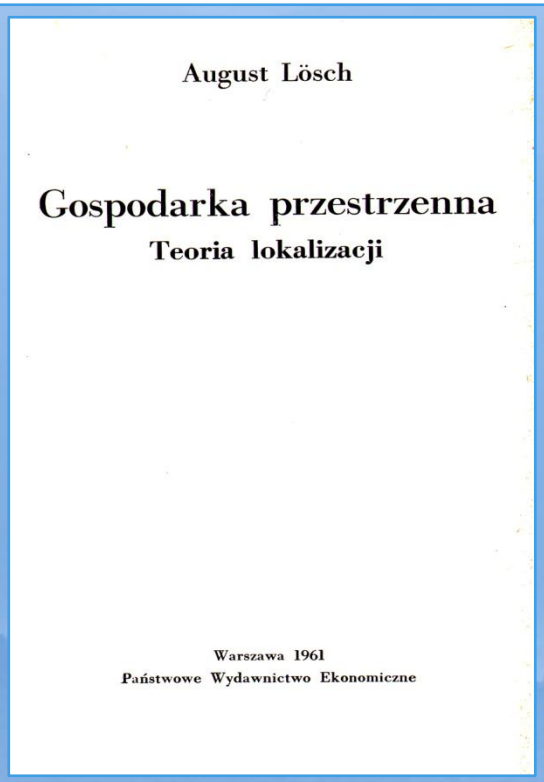

Gospodarka przestrzenna to:

- gospodarowanie przestrzenią,
- gospodarowanie w przestrzeni.

Gospodarowanie przestrzenią i gospodarowanie w przestrzeni – wymaga rozwiązywania konfliktów występujących pomiędzy interesami jednostek, wspólnot samorządowych i państwa. Stąd niezbędne jest przyjęcie i prowadzenie przez jednostki terytorialne różnego rzędu określonej polityki przestrzennej obejmującej krótkoterminowe oraz długoterminowe cele.

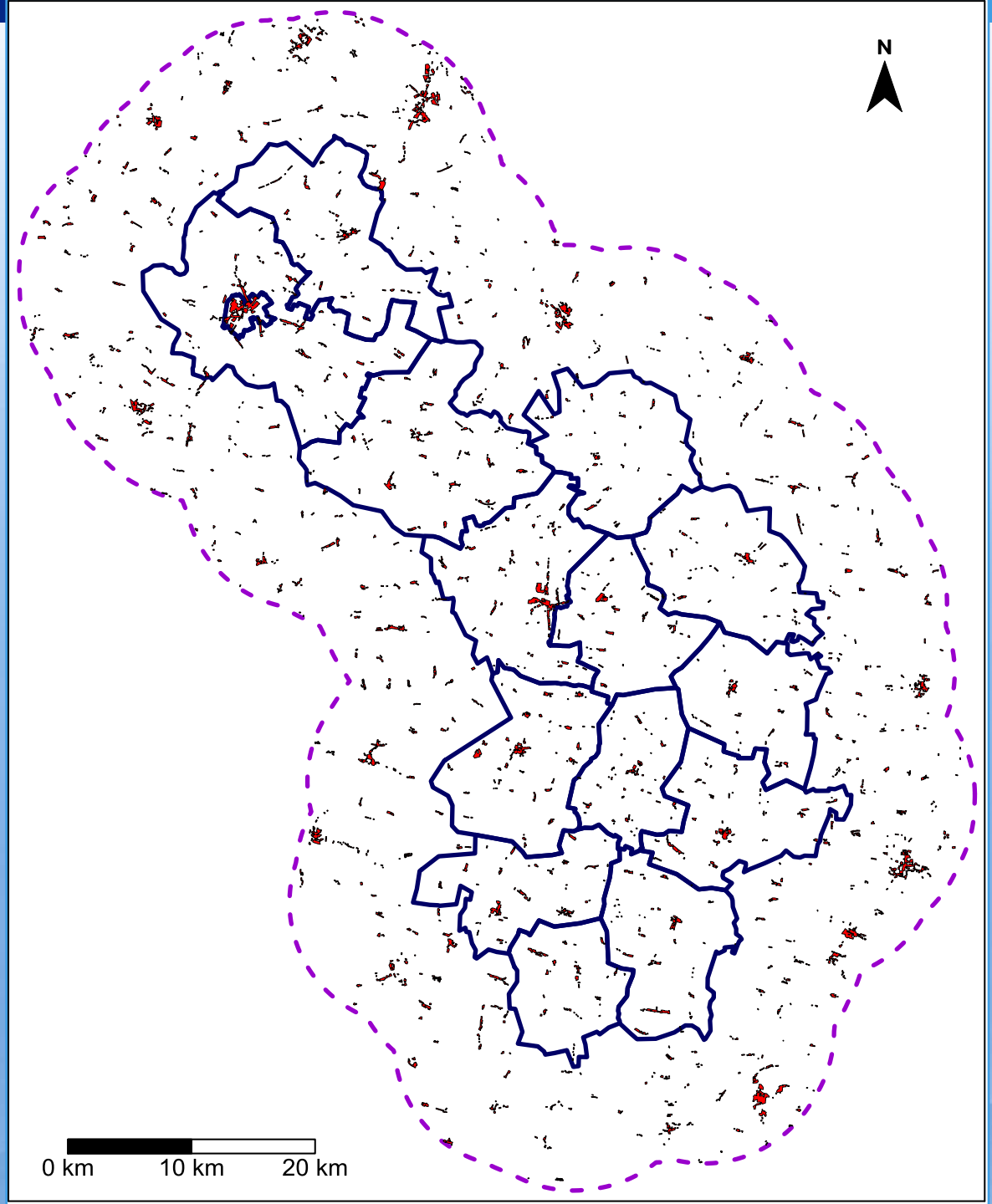

Ryc. 6. Obszar LGD „Gościnna Wielkopolska” i 10 km strefa buforowa

Źródło: opracowanie własne

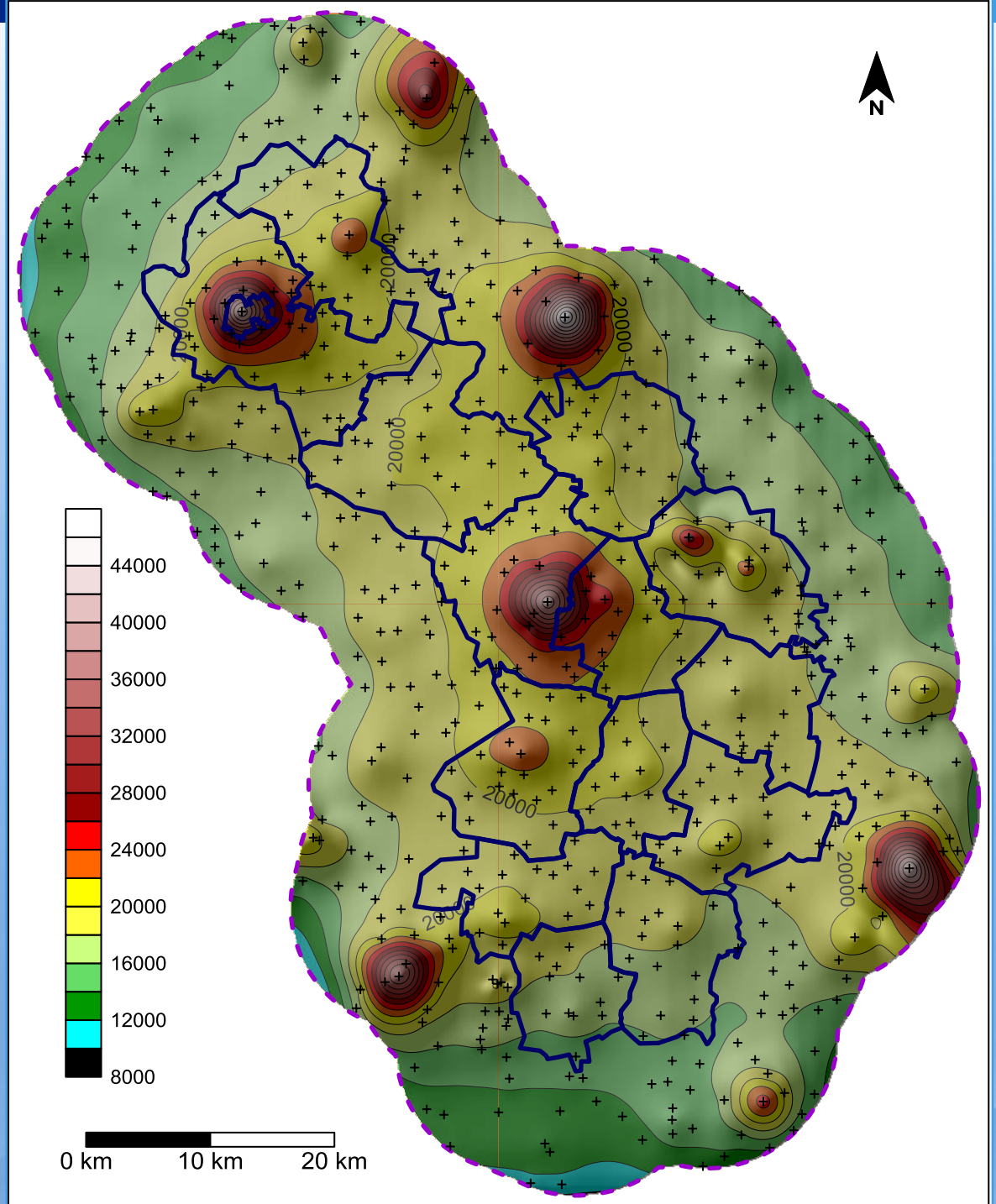

Ryc. 7. Mapa potencjału ludności z liniami ekwipotencjalnymi

Źródło: opracowanie własne

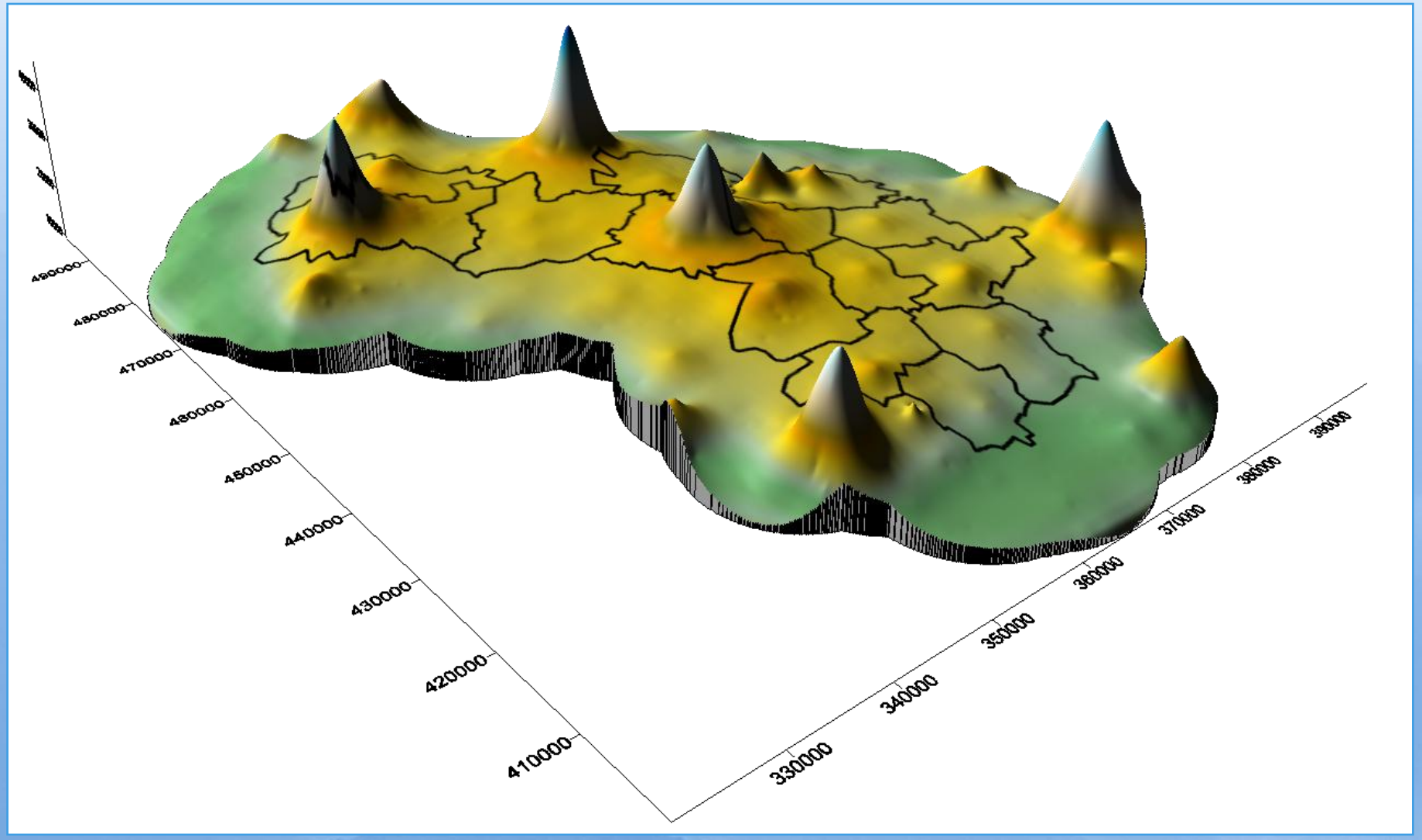

Ryc. 8. Trójwymiarowa mapa potencjału ludności

Źródło: opracowanie własne

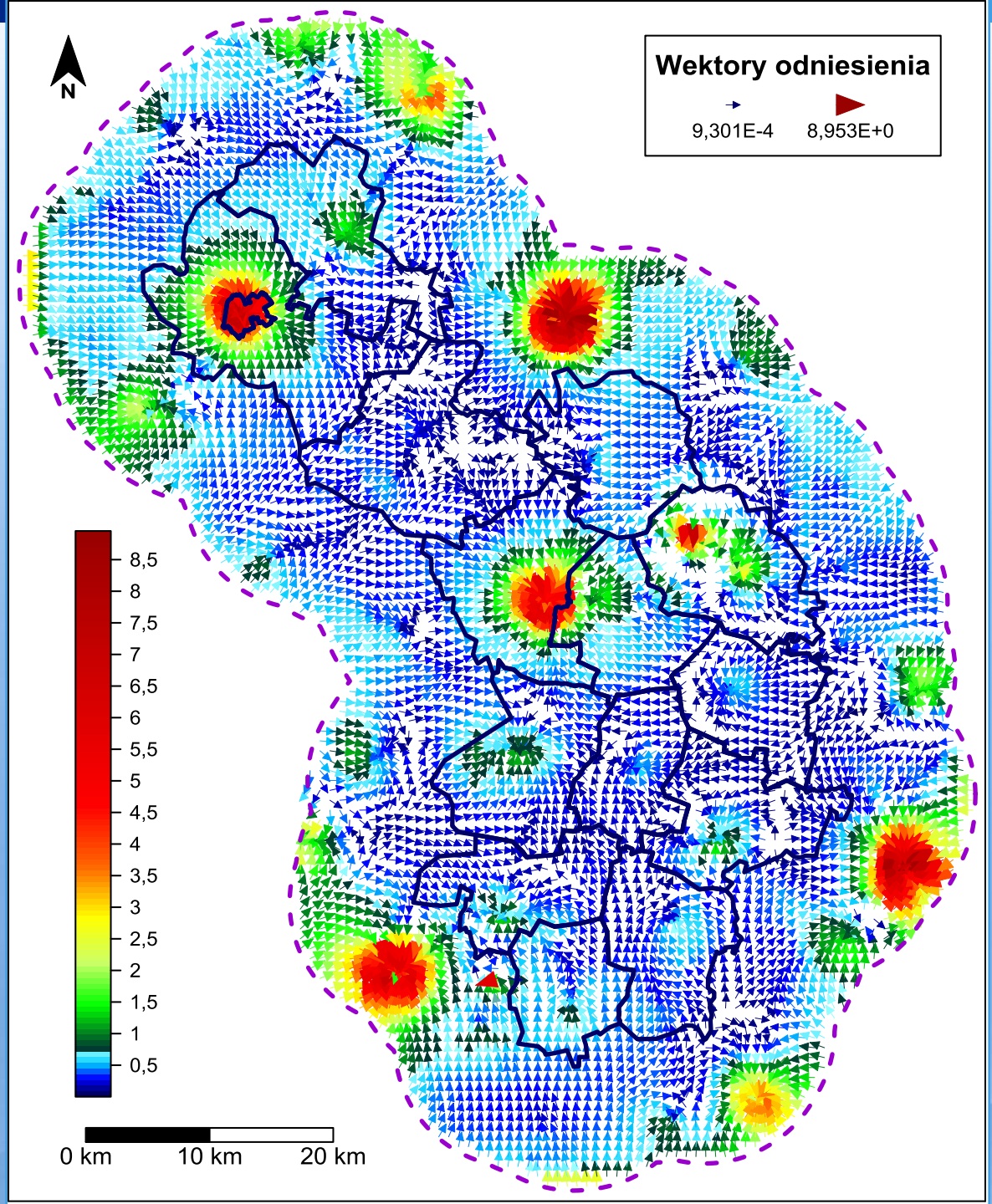

Ryc. 9. Gradienty (wektory) potencjału ludności

Źródło: opracowanie własne

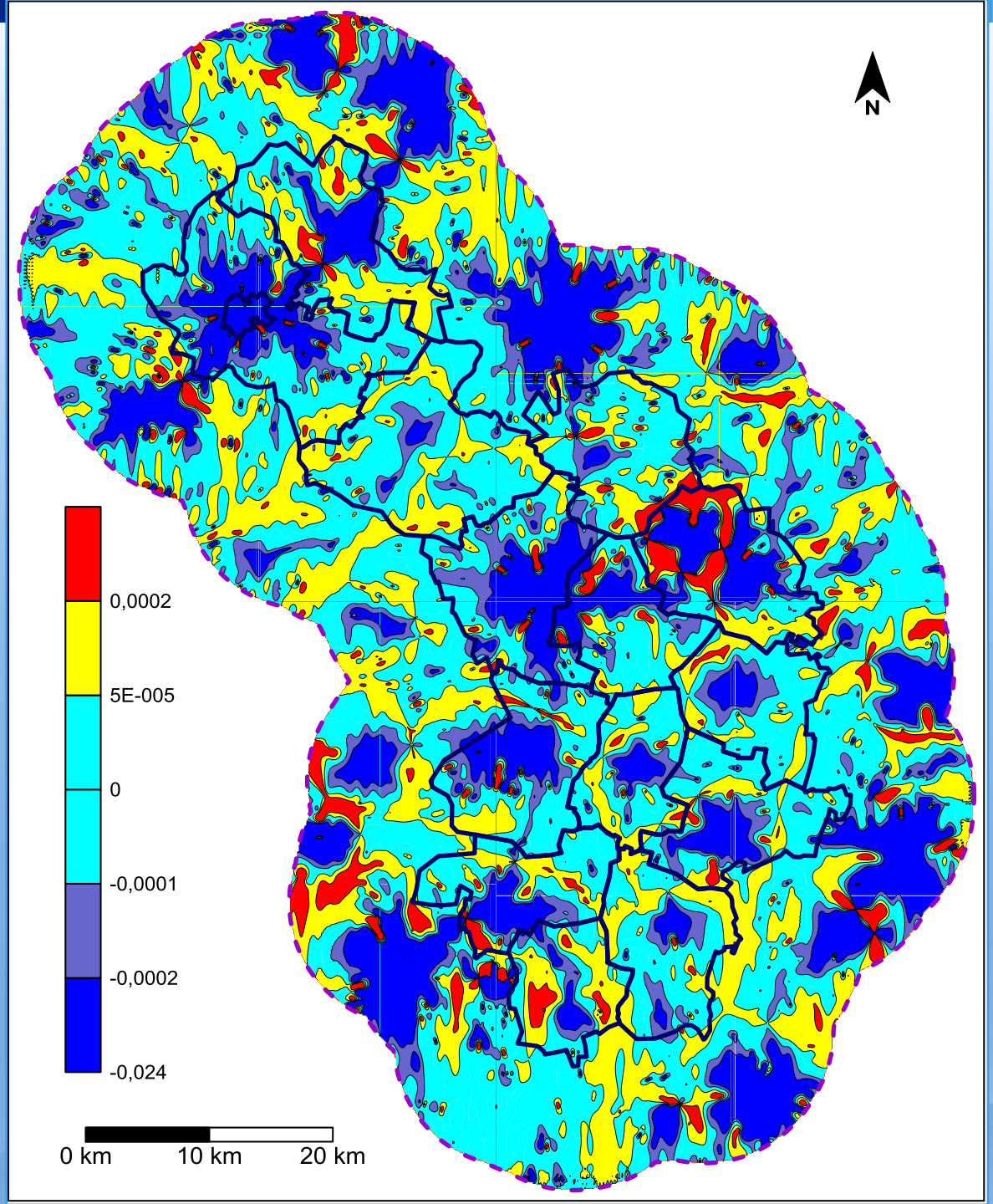

Ryc. 10. Krzywizna tangencjalna pola potencjału – strefy konwergencji i dywergencji jednostek osadniczych

Źródło: opracowanie własne

Pomiędzy polityką przestrzenną a prawem zagospodarowania przestrzennego istnieje **dwustronna relacja**. Głównym aktem prawnym zawierającym uregulowania polityki przestrzennej jest Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawa ta określa/przyjmuje:

- zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej,
- zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczenia terenów na określone cele oraz ustalanie zasad ich zagospodarowania i zabudowy,
- ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Kluczowym pojęciem w ustawie jest **teren**. Jest on rozumiany jako część powierzchni ziemi. Kryterium wyodrębnienia tej części nie stanowią jednak ani stosunki własności, ani układ wieczystoksięgowy, ani nawet układ ewidencyjny (katastralny). Teren nie ma granic – ani prawnych, ani naturalnych. Dopiero akty stosowania lub stanowienia prawa wyznaczają granice swego obowiązywania i konkretyzują – na swój użytek – ustawowe pojęcie terenu.

W ustawie wyróżnia się przeznaczenie terenu:

- na określone cele,
- i zagospodarowanie.

Przeznaczenie terenu na określone cele powoduje ograniczenie uprawnień osoby dysponującej gruntem (najczęściej właściciela). Z góry eliminuje się pewne sposoby wykorzystania w przyszłości gruntu, pozostawiając w katalogu dopuszczalnych sposobów tylko niektóre. Jeżeli cel, na który grunt ma być przeznaczony, jest celem publicznym, określenie przeznaczenia gruntu jest w istocie zapowiedzią przyszłych działań zmierzających do nabycia gruntu na ten cel (umowa lub wywłaszczenie).

Przeznaczenie gruntu na określony cel nie powoduje samo przez się powstania po stronie właściciela obowiązku podjęcia konkretnych działań polegających na zmianie sposobu dotychczasowego wykorzystywania gruntu. Na przykład właściciel gruntu wykorzystywanego „rolniczo” nie ma obowiązku, po przeznaczeniu tego gruntu na cele budownictwa mieszkaniowego, zaprzestania jego uprawiania.

Zagospodarowanie terenu oznacza konkretne działania podejmowane na gruncie. Działania te muszą polegać na **pozytywnej zmianie w stosunku do stanu dotychczasowego**. Wtedy, gdy działania są powtarzaniem dotychczasowych działań, mamy po prostu do czynienia z **gospodarowaniem**. Jeśli ich zakres będzie natomiast węższy niż uprzednio, oznacza to, że nastąpiło ograniczenie lub zupełne zaniechanie gospodarowania. Zagospodarowanie mieści więc w sobie dodatni element „inności" w stosunku do stanu dotychczasowego, polegający na konkretnej zmianie sposobu wykorzystania gruntu.

Przykładem może być grunt wykorzystywany pod uprawy rolne, który ma być zabudowany, zalesiony. Nie będzie natomiast zagospodarowaniem wyrąb lasu. Jeżeli w takiej sytuacji posadzi się nowe drzewa, to nadal nie będzie to zagospodarowanie, lecz kontynuowanie dotychczasowego sposobu gospodarowania. **Zagospodarowaniem będzie zaś rozpoczęcie na porębie działalności rolniczej lub wzniesienie budynku**.

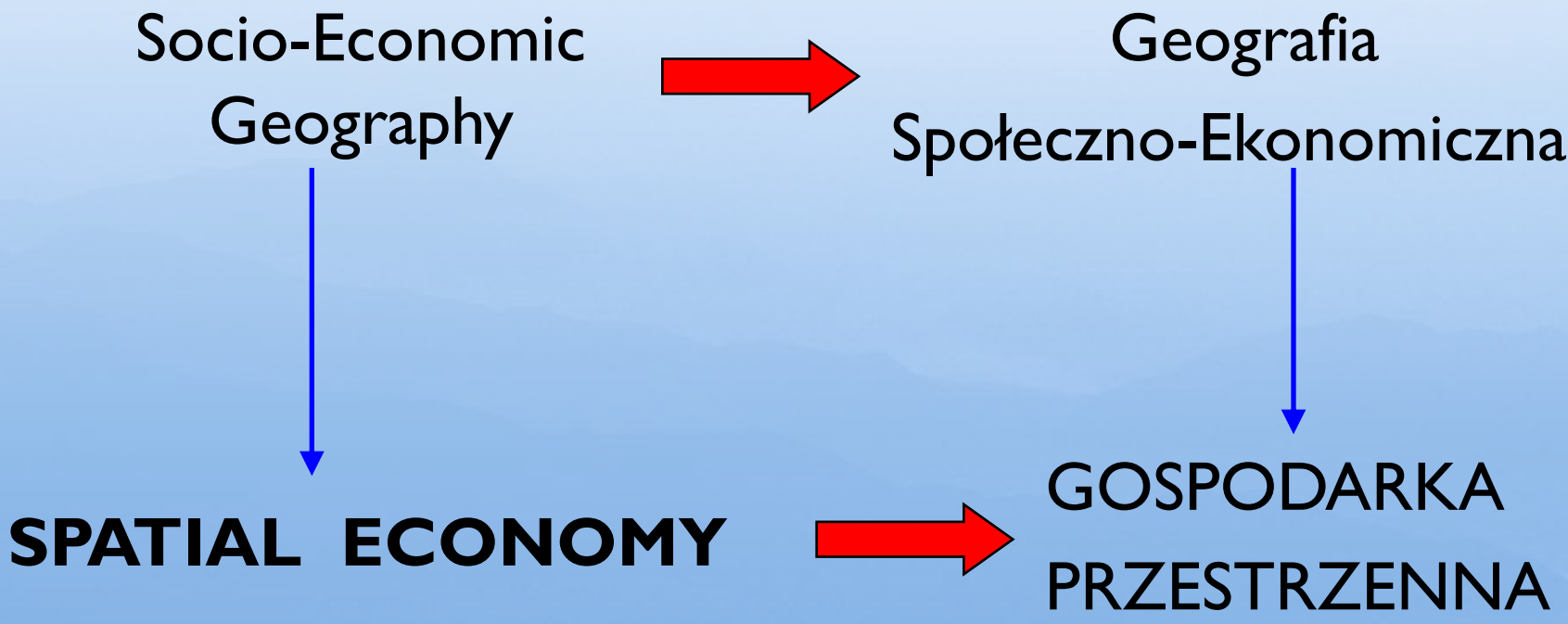
Socio-Economic
Geography
Geografia
Społeczno-Ekonomiczna
SPATIAL ECONOMY
GOSPODARKA
PRZESTRZENNA

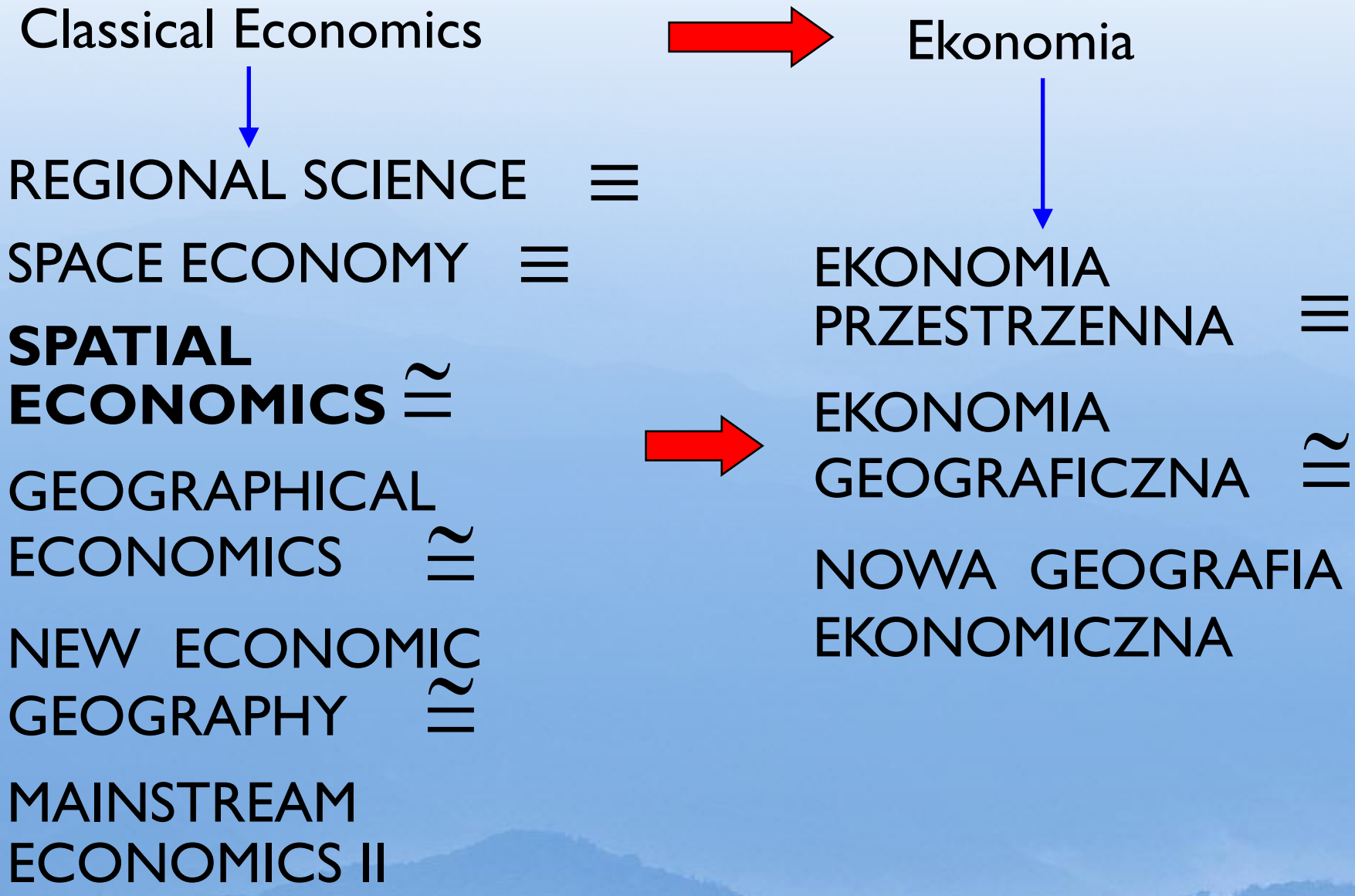
Classical Economics
Ekonomia
REGIONAL SCIENCE ≡
SPACE ECONOMY ≡
SPATIAL ECONOMICS ≅
GEOGRAPHICAL ECONOMICS ≅
NEW ECONOMIC GEOGRAPHY ≅
MAINSTREAM ECONOMICS II
EKONOMIA PRZESTRZENNA ≡
EKONOMIA GEOGRAFICZNA ≅
NOWA GEOGRAFIA EKONOMICZNA

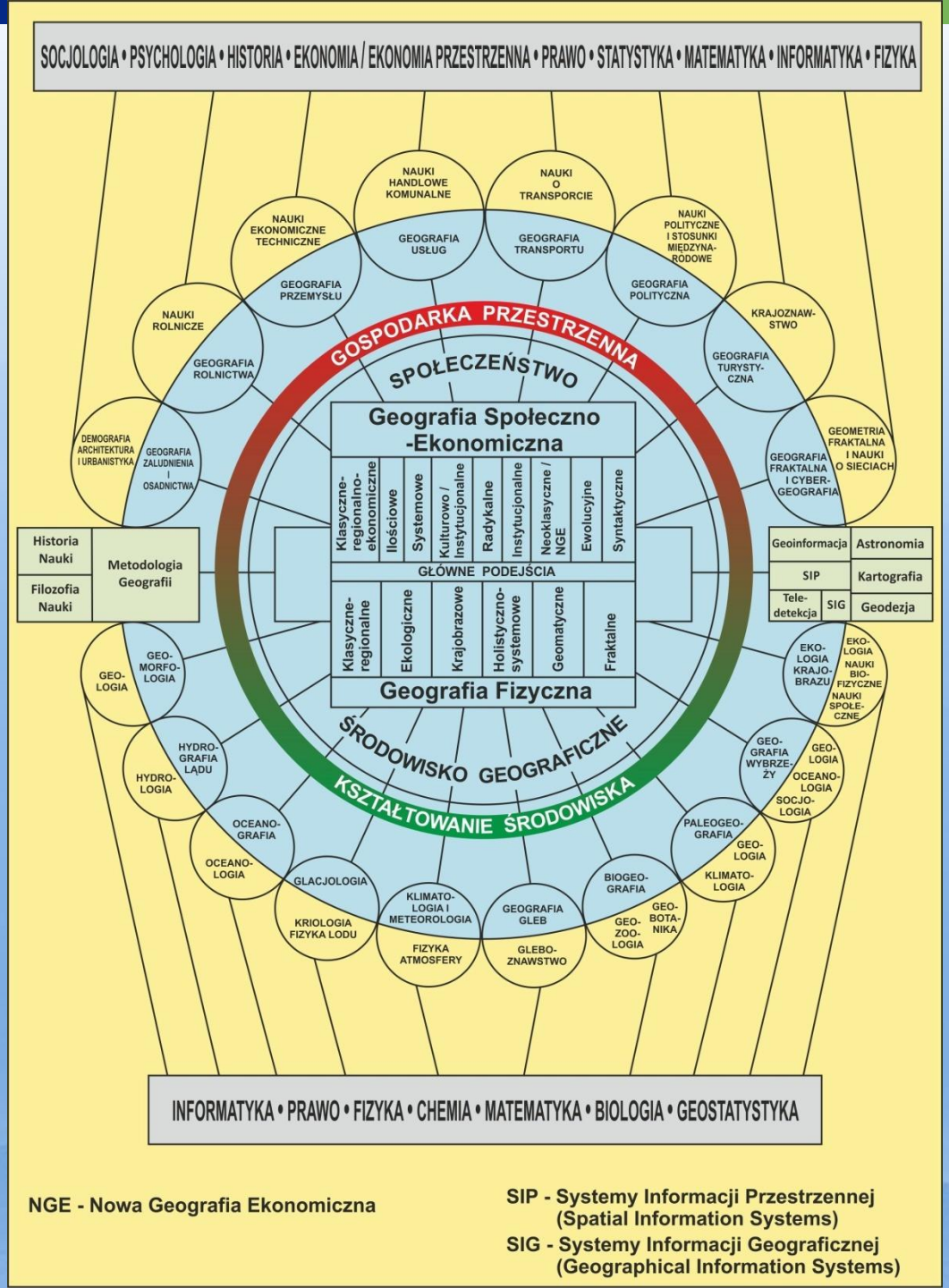

Ryc. 11. Podział nauk geograficznych i **gospodarka przestrzenna** oraz ich stosunek do innych nauk

Źródło: Ratajczak (2013) – na bazie: Leszczycki (1962)

Konkluzje

GOSPODARKA PRZESTRZENNA:

1. To działalność praktyczna, zmierzająca do stworzenia ładu przestrzennego w istniejącym zagospodarowaniu mając na uwadze dobro jednostki i ogółu w możliwie szerokiej perspektywie czasowej.
2. To także rzeczywistość obejmująca całokształt zjawisk występujących w przestrzeni, począwszy od środowiska przyrodniczego, osadnictwa, infrastruktury technicznej i na gospodarce narodowej kończąc
3. To również nauka zajmująca się badaniami minionego i aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego określonych obszarów oraz poszukująca ich ukrytych i złożonych struktur decydujących o funkcjonowaniu całości

So oft in theologic wars,
The disputants, I ween,
Rail on in utter ignorance
Of what each other mean,
And prate about an Elephant
Not one of them has seen!

John Saxe (2004)

Słoń jaki jest każdy widzi,
Lecz każdy widzi go inaczej.
A często spieramy się o słonia,
Którego nikt nie widział raczej!

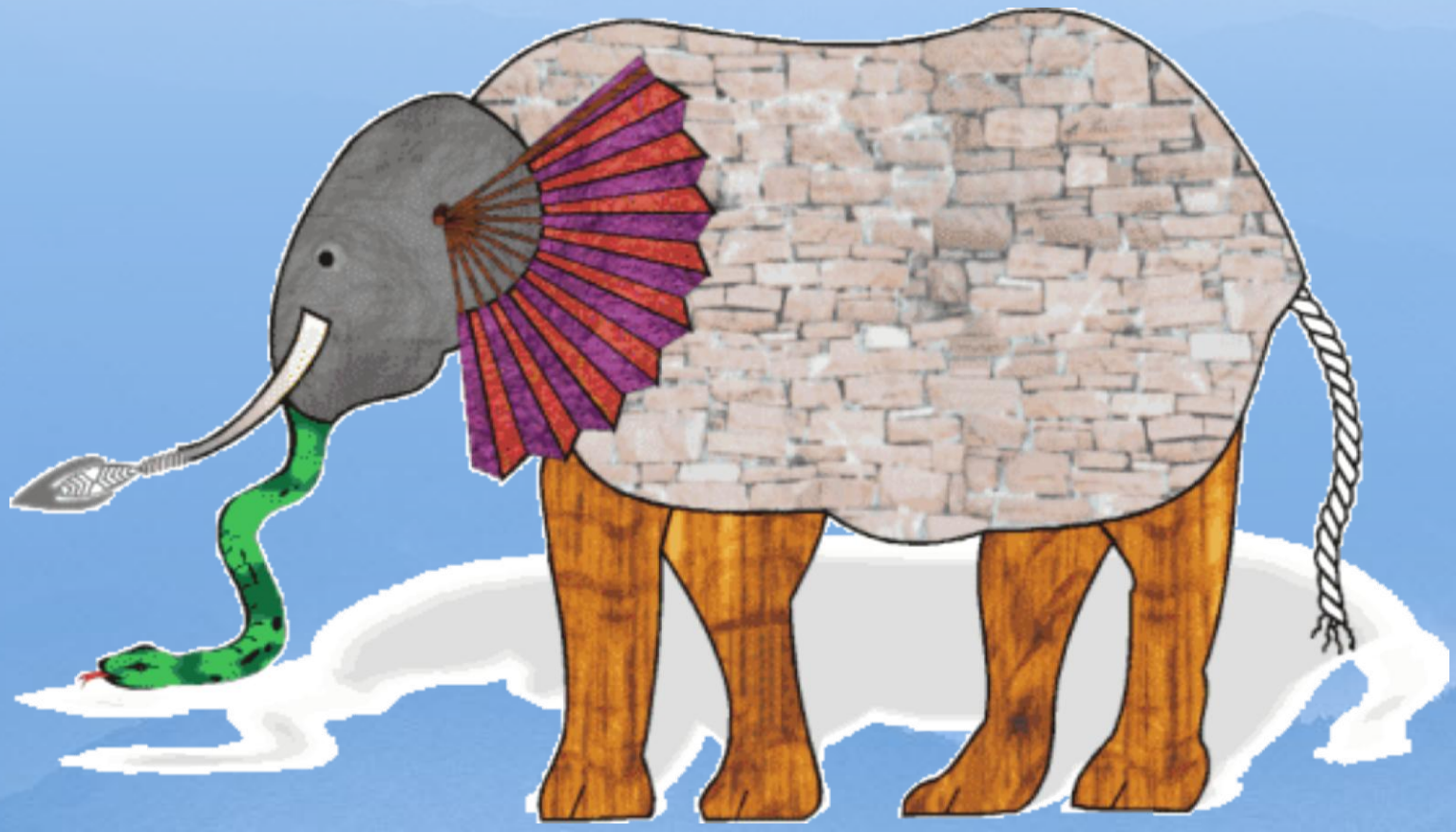

Dziękujemy za uwagę